

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

CARDIOVASCULAR SYSTEM AT SIDE REACTIONS IN THE PROCESS OF CHEMOTHERAPY OF LUNG TUBERCULOSIS PATIENTS

I.T. Pyatnochka, S.I. Kornaha

SUMMARY. The expressed toxic-allergic reactions are severe complications of chemotherapy of TB-patients, as different organs and systems are involved into a

process, cardiovascular system in particular. At the side reactions it is necessary to conduct the complex measures of directed onto removal of basic factor which stipulated the reaction, liquidation of various violations of organism on the whole and cardiovascular system, in particular.

Key words: toxic-allergic reactions, chemotherapy, cardiovascular system, lung tuberculosis.

© Колектив авторів, 2008
УДК 616.24-002.5-02:616.71-007.234

**Л.А. Грищук, І.Я. Господарський, О.Є. Самогальська, Н.І. Ярема, С.О. Білик,
О.Л. Грищук, Є.Я. Кравченко**

ЛІКУВАННЯ ОСТЕОПЕНІЧНОГО СИНДРОМУ У ХВОРИХ З І СПЕЦИФІЧНИМ УРАЖЕННЯМ ЛЕГЕНЬ

Тернопільський державний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського,
обласний протитуберкульозний диспансер

Встановлено, що призначення кальцієвмісного комбінованого препарату кальцемін-адванс з вітаміном D₃ та мікроелементами з метою лікування та профілактики розвитку остеопенічного синдрому у хворих на туберкульоз легень сприяє позитивній динаміці показників мінеральної щільності кісткової тканини та підвищенню ефективності терапії основного захворювання.

Ключові слова: остеопенічний синдром, туберкульоз легень, лікування.

Туберкульоз продовжує залишатись актуальною проблемою сучасності. В 1995 р. в Україні зареєстрована епідемія туберкульозу, яка в останні два роки дещо стабілізувалася. Це зумовлено поліпшенням економічної ситуації в країні з 2000 р. [1]. Однак на ефективність лікування продовжують впливати багато інших чинників, серед яких супутні захворювання та ускладнення. Останнім часом набуло великого значення питання, пов'язане з остеодіфіцитними станами у людей, що проявляються у вигляді остеопенії та остеопорозу. Ця проблема є однією з важливих медико-біологічних і соціально-економічних про-

блем більшості країн світу. Від ступеня остеопенії та остеопорозу залежить стан кістково-суглобового та м'язового апаратів, а також більшості життєво-важливих органів і систем організму людини. Це захворювання значно почастило у зв'язку з широким застосуванням гормональних препаратів та антибіотиків [2-5]. Встановлено, що у 61,1 % хворих на туберкульоз легень спостерігають порушення мінеральної щільності кісткової тканини (МЩКТ) у вигляді остеопенії та остеопорозу [6], що певною мірою впливає на ефективність лікування і потребує додаткової терапії, зокрема препаратами кальцію з вітаміном D.

Вітамін D, крім впливу на процеси мінералізації кісток, регулює проліферацію клітин всіх органів і тканин, у тому числі й клітин крові, імункомпетентних клітин; є одним з основних регуляторів обмінних процесів в організмі, холекальциферол корегує синтез рецепторних білків, ферментів, гормонів, причому не тільки кальцій-регулюючих, але й тиреотропіну, глюкокортикоїдів, пролактину, гастрину, інсуліну, відповідає за підтримку функціональної активності багатьох органів і систем, у тому числі серцево-судинної,

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

травного каналу, печінки, підшлункової залози [7-9].

Метою роботи було вивчення результатів стаціонарного лікування хворих на туберкульоз легень з наявністю остеопенічного синдрому залежно від додаткового призначення до комплексної терапії препаратів кальцію з вітаміном D. Слід вважати, що основним джерелом надходження до організму людини необхідної кількості кальцію є продукти харчування, які мають переваги порівняно з фармакологічними засобами. Тому хворим на туберкульоз легень рекомендується поліпшене харчування зі збільшенням вживання продуктів, які містять кальцій. Передусім до них належать молочні (молоко, сир, тверді сири та ін.) та рибні продукти, лісові горіхи, деякі сорти капусти тощо). Важливим є також вживання продуктів, що містять вітамін D: морської риби, яєць, какао, яловичини, вершків, кукурудзяної олії. Але такі заходи, особливо у пацієнтів старшого віку, бувають недостатніми у профілактиці виникнення остеопорозу, тому є необхідність у призначенні медикаментозних препаратів. Всі лікувальні програми терапії остеопорозу включають препарати кальцію. Важливе значення має вибір препарату, оскільки різні лікарські форми суттєво відрізняються за вмістом елементарного кальцію, біологічною доступністю і впливом на кістковий обмін. Недостатньому всмоктуванню кальцію можна за-

побігти, вживаючи вітамін D₃, що покращує адсорбцію кальцію в кишечнику та опосередковано знижує кісткову резорбцію.

Матеріали і методи

Враховуючи те, що у хворих на туберкульоз легень мав місце розвиток остеодистрофічних станів, ми вивчили результати використання кальцієвмісного комбінованого препарату – кальцемін-адванс. Цей препарат призначали з метою зменшення чи ліквідації остеопенічного синдрому разом з комплексною терапією. Обстежено 52 хворих на туберкульоз легень, у яких мали місце кровохаркання чи легенева кровотеча і констатований остеопенічний синдром.

Результати досліджень та їх обговорення

Пацієнтів поділили на 2 групи, репрезентативні за віком, статтю, клінічною формою туберкульозу легень, рівнем мінеральної щільності кісткової тканини (МЩКТ). У 26 хворих (1-а група, контрольна) проводилась загальноприйнята антимікобактерійна та патогенетична терапія і раціональне харчування з достатнім рівнем кальцію та вітаміном D₃. Пацієнтам 2-ї (основної) групи (26 хворих) проводили таку ж терапію з додатковим щоденним призначенням протягом 3 місяців 2 таблеток препарату кальцемін-адванс під час вечері, раціональне харчування з достатнім рівнем кальцію та вітаміну D₃ (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка показників стану кісткової тканини поперекового відділу хребта у хворих на туберкульоз легень під впливом комплексного лікування з включенням препарату кальцемін-адванс (M±m)

Показник	Група хворих			
	контрольна (n=26)		основна (n=26)	
	до лікування	після лікування	до лікування	після лікування
МЩКТ, г/см ²	1,03±0,01	1,02±0,01	1,03±0,01	1,05±0,01*
T, %	79,8±7,2	76,4±7,6	78,6±7,4	85,5±4,1
Кальцій крові, ммоль/л	2,01±0,03	2,00±0,03	2,02±0,04	2,16±0,05*

Примітка. * – достовірна різниця порівняно з даними до лікування (P<0,05).

Встановлено, що через 3 місяці в основній групі рівень МЩКТ за показником Т-критерію (у відсотковому відношенні) збільшився з (78,6±7,4) до (85,5±4,1) %, (P>0,05), тобто в середньому на 6,9 %.

У 1-й групі продовжувалось зменшення рівня МЩКТ з (79,8±7,2) до (76,4±7,6) % (P>0,05). Під впливом препарату кальцемін-адванс в основній групі хворих відмічалось збільшення рівня кальцію у крові – (2,16±0,05) проти (2,02±0,04) ммоль/л (P<0,01). У контрольній групі збільшення рівня кальцію не спостерігалось. Отримані результати

вказують на достовірну різницю між значеннями МЩКТ 2-ї та 1-ї груп, які не отримували препарат кальцемін-адванс.

Констатовано, що динаміка показників під впливом зазначеного препарату залежала від початкового стану МЩКТ, найбільш доцільне його використання за умов наявності остеопенії. Що стосується остеопорозу, то слід відзначити, що ефективність монотерапії кальційвмісними препаратами невисока і цей стан потребує більш активного терапевтичного втручання.

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Слід відзначити, що ігнорування факту наявності остеопенічного синдрому може призвести до прискорення втрат кісткової маси. Найбільш оптимальними заходами профілактики остеопорозу є індивідуальне прогнозування швидкості втрат кісткової маси і своєчасне призначення відповідних заходів. Вищенаведені аргументи підтверд-

жують необхідність денситометричних обстежень хворих на туберкульоз легень.

Нами запропонований алгоритм діагностичних і лікувально-профілактичних заходів при виявленні остеопенічного синдрому у хворих на туберкульоз легень в період підтримуючої фази лікування (мал. 1).

Мал. 1. Алгоритм діагностичних і лікувально-профілактичних заходів при виявленні остеопенічного синдрому у хворих на туберкульоз легень.

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Внаслідок проведення денситометричного обстеження при щорічному диспансерному спостереженні хворих на туберкульоз легень, особливо з рецидивами чи з хронічним перебігом, є можливість відібрати хворих, яким необхідні профілактичні заходи з метою профілактики втрати кісткової маси (дієта, режим, відмова від шкідливих звичок), так і категорії хворих, яким необхідна медикаментозна корекція остеопенічного синдрому. Нормалізація кісткової маси тіла пацієнтів сприятиме зменшенню ймовірності рецидиву туберкульозного процесу, а також ймовірності виникнення легеневих кровохаркань і кровотеч.

Висновки

1. Призначення кальційвмісного комбінованого препарату кальцемін-адванс з вітаміном D₃ та мікроелементами з метою лікування та профілактики розвитку остеопенічного синдрому у хворих на туберкульоз легень сприяє позитивній динаміці показників мінеральної щільності кісткової тканини та підвищенню ефективності лікування основної недуги.

2. Відсутність побічних ефектів, добра переносність дозволяють рекомендувати кальцемін-адванс з вітаміном D₃ для корекції остеопенічного синдрому у хворих на туберкульоз легень.

Література

1. Фещенко Ю.І., Мельник В.М. Стан і проблеми протитуберкульозної допомоги населенню України та шляхи її подолання // Укр. пульмонолог. журн. – 2004. – № 2. – С. 7-11.
2. Поворознюк В.В. Остеопороз і вік // Проблеми остеології. – 1999. – Т. 2, № 1. – С. 12-27.
3. Подрушняк Е.П. Остеопороз – проблема века. – Симферополь: Одиссей, 1997. – 216 с.

4. Рожинская Л.Я. Соли кальция в профилактике и лечении остеопороза // Остеопороз и остеопатии. – 1998. – № 1. – С. 43-45.

5. Riggs B.L., Melton L.J. Osteoporosis: etiology, diagnosis and management. – Philadelphia: Lippincott-Raven Publisher, 1995. – 524 p.

6. П'ятночка І.Т., Гришук Л.А. Мінеральна щільність кісткової тканини у хворих на туберкульоз легень // Проблеми остеології. – 2002. – № 2-3. – С. 108-111.

7. Эффективность кальция и витамина D₃ в лечении стероидного остеопороза у больных гормонозависимой бронхиальной астмой / Емельднов А.В., Шевелев С.Э., Мурын Б.А., Амосов В.И. // Терапевт. архив. – 1999. – № 11. – С. 68-69.

8. Коровина Н.А., Захарова И.Н., Чебурякин А.В. Новый взгляд на витамины группы D // Рус. мед. журн. – 2000. – Т. 8, № 1. – С. 45-51.

9. Шварц Г.Я. Витамин D, D-гормон и остеопороз // Международный мед. журн. – 2002. – № 1-2. – С. 206-210.

TREATMENT OF OSTEOPENIC SYNDROME IN PATIENTS WITH SPECIFIC INJURY OF LUNGS

L.A. Hryshchuk, I.Ya. Hospodarsky, O.Ye. Samohalska, N.I. Yarema, S.O. Bilyk, O.L. Hryshchuk, Ye.Ya. Kravcheniuk

SUMMARY. It has been established that prescription of the combined preparation calcemin-advans with vitamin D₃ and microelements with the purpose of treatment and prophylaxis of development of osteopenic syndrome in patients with lung tuberculosis is instrumental in the positive dynamics of indexes of mineral density of bone tissues and increase of treatment efficacy of basic disease.

Key words: osteopenic syndrome, lung tuberculosis, treatment.